

NOVEJŠA SRBSKOHRVATSKA LEKSIKOGRAFIJA

1

Znano spoznanje, da v leksikografiji nikoli ni konca ne kraja dela, je tudi v srbskohrvatskem jezikoslovju dobilo svoje potrdilo. Kljub skoraj nepreglednemu številu leksikografskih izdaj, zlasti dvojezičnih, ki iz leta v leto izhajajo v Beogradu, Zagrebu, Sarajevu, Novem Sadu, Cetinju, Titogradu, pa tudi zunaj Jugoslavije, kompletnega sodobnega slovarja današnjega srbskohrvatskega jezika še vedno — ni. Ta paradoks komajda zmanjšuje dejstvo, da so že izdani enciklopedični slovarji in leksikoni posameznih strok (npr. *Enciklopedijski rječnik pedagogije*, *Jezik*, *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, *Srpski mitološki rečnik* ...), ki po kvaliteti sodijo v sam vrh jugoslovanske leksikografske znanosti.

Ko je leta 1880 izšel v Zagrebu prvi zvezek *Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, se je zdelo, da bosta hrvatska in srbska leksikografija dobili zelo zgodaj slovar celotnega jezika, preteklega in takratnega. Toda ob plemeniti ideji, naj bi to bil slovar »vseh srbskohrvatskih besed«, so pomrle cele generacije leksikografov, slovar so spremljale tudi druge različne težave in nevšečnosti, tako da je danes, po devetdesetih letih naporenega dela, slovar tiskan do črke T (»tustošija«), obsega pa zajetnih dvajset zvezkov. V tem časovnem presledku so seveda starejši zvezki (npr. gesla A, B, C...) ostali nepopolni glede na sodobni jezik, ker posameznih besed takrat še ni bilo. Prav tako so zunaj slovarja ostale besedne novosti, ki jih srečujemo v literarnih delih tako rekoč od realizma naprej. Ideja o opisu vseh besed je na ta način že zelo zgodaj naletela na najbolj naravno oviro: na čas in možnost. Kajti bilo je očitno, da se besedne tvorbe in rabe pojavljajo in razvijajo veliko hitreje, kot jih je zmožna spremljati in zbirati peščica leksikografov. Toda ne glede na dejstvo, da je akademijin slovar postal žrtev lastnega načrta, lastnega optimizma in dobre volje, je to slovar, ki bo še cela desetletja brez primere v srbskohrvatski leksikografiji. Ne samo zato, ker bo za vedno ostal nepogrešljiv pripomoček za zgodovino srbskih in hrvatskih besed, marveč predvsem zato, ker so se avtorji v teku celega stoletja trudili, da ostanejo na visoki kvalitetni ravni, ker so za načelo kvalitete vedno postavljali kot tisto zahtevo, mimo katere se ne sme. Akademijin slovar je danes ekskluzivno leksikografsko delo, namenjeno predvsem strokovnjakom. Širše množice zanj niti ne vedo. V knjigarnah se ne prodaja, starejših zvezkov ni mogoče kupiti niti antikvarno. Slovar tako sameva po različnih knjižnicah in ustanovah, za poprečnega jezikovnega radovedneža je predrag, preobsežen, arhaičen, pa tudi nerazumljiv v svojih kompliciranih zgodovinskih razlagah. Čeprav akademijin slovar ustvarja videz monumentalnosti, ne ustreza tisti osnovni potrebi jezikovnega in kulturnega ljubiteljstva: imeti slovar, imeti priročnik, ki bo stal pri roki vsakega izobraženca in na osnovi katerega bi si človek lahko vsak dan izpopolnjeval osnovna leksikalna spoznanja. Tak slovar ne sme imeti dvajset zvezkov, ne sme biti predrag in mora biti kompleten, tj. od A do Ž.

Toda kljub izkušnjam in opozorilom, ki jih je prinesel zagrebški akademijin slovar, je beograjska *Srpska akademija nauka* začela leta 1959 izdajati *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*. Čeprav se sliši paradoksalno, je tudi to slovar »vseh besed«, razlikuje pa se od zagrebškega v tem, da seveda upošteva tudi novejši besedni fond, da citira tudi tiste pisatelje, ki so se rodili po zagrebškem slovarju, umrli pa so pred beograjskim. Skratka, vse tisto, česar v zagrebškem slovarju ni, ali zaradi objektivnih razlogov (npr. bogato besedišče posameznih pisateljev: Matoša, Krleže, Andrića, Gorana Kovačića, Kolarja, Božića, Lalića, Čopića, Davića in dr.) ali zaradi drugačne selekcije virov, bodo zbrali in natisnili v beograjskem slovarju. Oba slovarja naj bi tako predstavljala nekakšno komplementarno celoto, tokrat pa res »vseh besed«. Od leta 1959 do leta 1969 je izšlo šest (spet: zajetnih) zvezkov od A do Z, in sicer po azbuki: A, B, V, G, D, Đ, E, Ž, Z (do »zemljen«). Če se bo izdajanje nadaljevalo v takem tempu, lahko računamo, da bo celoten slovar izdan okrog leta 2000! Ali pa z drugimi besedami: današnji dvajsetletni jezikoslovni začetniki bodo stari petdeset let, ko bodo v celoti uporabljali Slovar Srbske akademije znanosti! Slovar se praktično piše za generacijo, ki bo rojena šele okrog 1980. leta. Kakšna usoda pa ga med tem časom lahko doleti, je razvidno iz primera zagrebškega slovarja. Problem slovarja, ki bi ga uporabljala tudi naša generacija, je še vedno odprt. Leta 1960 je v Zagrebu (v latinici) in v Novem Sadu (v cirilici) izšel *Pravopis hrvatskosrpskoga (srpskohrvatskog) književnog jezika sa rječnikom*. To je eno izmed redkih leksikografskih del, ki je predvsem upoštevalo že skrajnje kritično potrebo po vsakdanjem slovarskem priročniku za jezikoslovce in navadne jezikovne ljubitelje. Pravzaprav je to eno izmed redkih del, ki je ostalo zvesto hitremu ukrepanju zoper že grozljivo praznino ob vsej monumentalnosti idej, ki so se le delno in prepočasi uresničevale v hrvatski in srbski leksikografiji. Čeprav ta pravopisni slovar niti po zamisli niti po kvantiteti ni mogel popolnoma nadomestiti potrebe po vsakdanjem sodobnem slovarju današnjega jezika, je vendarle preprečil drugo skrajnost, ki je ravno tako grozila s svojimi posledicami: krizo na pravopisnem področju in v pravopisnih normativih. Slovar je vsebinsko omejen: to je samo pravopisni slovar, v njem so samo besede, ki lahko pri povprečnem uporabniku izzovejo pravopisni dvom. Vseh drugih besed (in takih je veliko več) v slovarju ni. Omejeni obseg seveda ni dovolil niti drugih leksikoloških posegov: citiranja del, opisov pomena, sinonimike, ipd. Besede se vrstijo druga pod drugo, spremlja jih pa samo razmeroma natančen pravopisni, naglasni in oblikoslovni opis. V takem konceptu seveda tudi ta slovar ni mogel zadostiti kričeči potrebi po tistem vsakdanjem slovarju, ki ga pričakujejo današnji rodovi. Toda prav izkušnje pri izdelavi pravopisnega slovarja so obetale, da bo končno zagledal beli dan tisti tolikokrat imenovani vseljudski slovar sodobnega srbskohrvatskega jezika.

Novosadski dogovor (leta 1954), ki bo ostal v zgodovini po svojih dobrih, vendar tudi po slabih rezultatih, je bil predvsem dogovor o skupnem hrvatskem in srbskem pravopisu. Zbral je najvidnejše srbske in hrvatske jezikoslovce, književnike in javne delavce sploh. Bila je formirana delovna komisija, ki naj bi izdelala pravopis; med drugimi idejami tega dogovora pa je bila sprožena tudi misel o izdelavi skupnega priročnega slovarja.¹ Nalogo sta prevzeli hrvatska in srbska Matica. Kmalu po tem sta bili formirani tudi ekipi, ki sta se lotili težav-

¹ Sklepi novosadskega dogovora, toč. 5, *Pravopis srbskohrvatskega knjižnega jezika*.

nega dela. Tokrat tudi »sredstev« ni primanjkovalo, kar je sicer kronična bolezen takih podjetij. Vse je kazalo, da bo zdaj zamisel res do kraja izpeljana, saj za izdelavo slovarja ni bilo nobenih ovir več. Tudi sam načrt je bil sprejemljiv. Slovar naj bi imel šest zvezkov, naj bi zajel ves novejši besedni zaklad in upošteval tudi druge leksikološke lastnosti: naglasne, oblikoslovne in sintaktične posebnosti, sinonimiko, osnovne in prenesene pomeni. Pomen vsake besede naj bi bil natančno razložen, nato bi sledili citati iz del vidnih črnogorskih, hrvatskih in srbskih književnikov oziroma iz strokovne literature. Vse razlike v pomenu, premiki in odtenki pomena bi morali biti dokazani z resnično rabo. Slovar naj bi bil spet tako izdan kot Pravopis, v dveh izdajah: v latinici v Zagrebu in v cirilici v Novem Sadu, sicer pa naj bi bilo besedišče v obeh izdajah popolnoma identično.

Dokler sta ekipi pridno zbirali gradivo, posamezni uredniki pa obdelovali besedo za besedo (polovica črk je bila v obdelavi v Zagrebu, polovica pa v Novem Sadu ali Beogradu), je v javnosti tu pa tam izšel kak članek,² ki je optimistično obveščal o uspešnem in kvalitetnem napredovanju pri delu in ki je, ne tako redko, hvalil in spodbujal urednike k vztrajnemu nadaljevanju, javnosti pa obljubljal dokončno uresničenje velikega in zgodovinskega načrta.

Trinajst let po novosadski zamisli, jeseni leta 1967, je slovar res izšel: *Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, Zagreb 1967*, oziroma: *Rječnik srpskohrvatskog književnog jezika, Novi Sad 1967*. Izšla sta istočasno dva zvezka: v Zagrebu od A do K (abeceda, latinica), v Novem Sadu ravno tako od A do K (toda v azbuki in cirilici).

Prvi odmev ni bil ravno ugoden. Oglasil se je književnik Ivan Raos,³ ki je očital avtorjem, da so nekatera pojasnila napisana popolnoma nestrokovno, da nekaterih navadnih besed v slovarju sploh ni, da opis izvora posameznih besed ni logičen itd. Obenem je Matica hrvatska naročila strokovno ekspertizo pri Stjepanu Babiću, univ. profesorju za sodobni srbskohrvatski jezik, pri Radoslavu Katičiću, univ. profesorju za splošno jezikoslovje, pri Daliborju Brozoviću, univ. profesorju za zgodovino jezika in dialektologijo in pri Tomislavu Ladanu, književniku in enciklopedijskem leksikografu iz Zagreba. Vse štiri ocene so objavljene v reviji *Kritika*, št. 1, ki je prav takrat (1968. leta) začela izhajati pri Matici hrvatski. Rezultat poročila izvedencev je bil podoben eksploziji.⁴ Čeprav je vsak posamezni recenzent ocenjeval slovar s svojega gledišča, so si bili vsi edini, da je slovar — milo povedano — z a n i č. Ponovno je bilo dokazano, da so definicije in opisi posameznih besed oziroma pomenov skrajno naivni in nedopustno malomarni, nekateri pa naravnost smešni. Tako se je avtorjem maščevala prevelika samozavest glede znanja, saj je razumljivo, da peščica leksikografov ne more strokovno obvladati nepreglednih področij različnih terminologij: matematike, fizike, kemije, glasbe, filozofije, jezikoslovja, literature, filma, gledališča, zgodovine, geografije, gozdarstva, ekonomije, biologije, prava, medicine, tehnike, kmetijstva, religije, športa itd., itn. Prikazane so bile tudi druge pomanjkljivosti:

² Npr. Pavle Rogić, *Rječnik suvremenog hrvatskosrpskog književnog jezika*. Jezik, XI, Zagreb 1963.

³ *Telegram*, IX, Zagreb, 16. II. 1967, št. 407.

⁴ Kompletno kritiko slovarja s hrvatske strani bo bralec našel v knjigah: *Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata*, Zagreb 1969 (posebna izdaja revije *Kritika*, zv. 1) in v: Dalibor Brozović, *Rječnik jezika ili jezik rječnika*, Zagreb 1969 (v isti seriji *Kritike*).

nekatero besede niso opisane v vseh pomenih, citati so izbrani brez pravega sistema, stilne posebnosti so našteje brez reda, itd.

Toda najvažnejši očitke se je nanašal na koncept slovarja glede odnosa med hrvaščino in srbsčino. Vsi štirje recenzenti so na ta ali oni način očitali slovarju, da iz obeh jezikov (variant) skuša narediti nekakšno izumetničeno mešanico, ki v resnici ne obstaja nikjer, in da je splošna ideja in osnovni ustroj slovarja le leksikografska varianta centralizma in unitarizma. Naštevali so primere, kako so hrvatske jezikovne posebnosti pod plaščem nekakšne tehnične ureditve slovarja, tehnike citiranja, ipd. kratko in malo pahnjene v ozadje, kako je na ta način pri nestrokovnjaku ustvarjen videz »ugledne« in »primarne« besede (srbske) in tiste druge, sekundarne, sinonimične, lokalne, okrajne (hrvatske). Najbolj tipične hrvatske besede (npr. vlak) slovar dokazuje s citati iz del srbskih avtorjev (Sremac), čeprav je to pri Sremcu čista stilna ali specifična raba, tipične srbske besedne variante (npr. igranka) pa pojasnjuje tudi s citati iz hrvatskih književnih del (Vojnović), čeprav je tudi to le stilna raba. Recenzenti so menili, da je to storjeno namenoma, in sicer s tezo: hrvatske jezikovne posebnosti so ali lokalne (in s tem eo ipso niso tako ugledne kot tiste, ki prihajajo iz centra) ali stilne, tj. z zoženo in specifično rabo (ta raba potem ni vsakdanja in ni za vsakogar!), ali jih uporabljajo tudi srbski književniki in je s tem anulirana njihova izključno hrvatska posebnost. Če k temu prištejemo dejstvo, da tudi hrvatski književniki »prosto in svobodno« uporabljajo t. i. srbske besedne posebnosti, smo kaj hitro na tem, da imamo opravka le s srbskohrvatskim enotnim in nedeljivim jezikom, znotraj katerega so sicer opazne določene raznoterosti, ki so podedovane iz preteklosti, da pa naš današnji čas deluje vse bolj v prid popolne jezikovne enotnosti in prihodnosti, ki se vidi tudi iz naše perspektive: to je pa merilo ugleda, ki mora biti odvisno od središča in večine. Po mnenju recenzentov se je tako skozi slovar, čeprav smo že imeli zgodovinski brionski plenum, skušal pritihotapati arzenal unitarističnih idej, ki se ne razlikujejo veliko od tistega iz časov stare Jugoslavije. Tako je hrvatski knjižni jezik, ki je živel in se gradil cela stoletja, anuliran na nekakšne sekundarne in okrajne posebnosti. Kot je bilo pričakovati, je s srbske strani odgovor hitro prišel. Odgovorila sta predvsem Mihailo Stevanović in Mitar Pešikan, (oba sta sourednika slovarja), pozneje pa so se v polemiko vmešali tudi drugi.⁵ Če so bili strokovni ugovori bolj ali manj sprejeti s spretnimi ali malo manj spretnimi izgovori, je bila odločno zavrnjena odgovornost za kakršnokoli nejezikovno tezo slovarja. S sklicevanjem na dunajski knjižni dogovor (iz leta 1850) in novosadski dogovor (iz leta 1954) se je ponovno poudarila potreba po jezikovnem zblizanju Srbov in Hrvatov, ker je to popolnoma naraven proces, enako koristen za oba naroda. Če so to potrebo spoznali najboljši srbski in hrvatski književniki in jezikoslovci že leta 1850, če je to ideja podprla celotna starejša in novejša zgodovina obeh narodov, je tudi dolžnost današnjih jezikoslovcev, da tej ideji napravijo pot. Slovar ni napisan z nobeno drugo tezo razen znanstvene: podaja resnično stanje srbohrvaščine, tako kot je zapisano v najboljših delih najvidnejših književnikov, in leksikograf v slovarju ne more drugega, kot da ugotovi besedno resnico. Vse

⁵ M. Stevanović, *Ko stavlja u proces Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika MS i MH*. Letopis Matice srpske, Novi Sad, 1, 1969; M. Pešikan, *U kakvom je procesu rečnik dveju Matica*. Delo, 1, Beograd 1969 (tudi v *Borbi* 16. XII. 1968); Đ. Kostić, *»Kritika« o rečniku*. Delo, 2, Beograd 1969; Z. Glušević, *Jezik naš nasušni*. Književne novine, Beograd, 4. I. 1969; S. Marković, *Oko rječnika dviju Matica*. Odjek, Sarajevo, 1. I. 1969; polemika se je pozneje nadaljevala v Kolu, Jeziku (Zagreb), v Letopisu Matice srpske (Novi Sad), v Književnih novinah (Beograd), pa tudi drugod. Gl. Brozovićevo delo cit. v opombi 4.

drugo so namigovanja, ki izvirajo iz nacionalne preobčutljivosti, če že ne iz nacionalnega pretiravanja in nestrpnosti. Pri vsem tem da ne gre za hrvatsko-srbski sporazum. Gre tudi za Črnogorce in Muslimane, ki imajo ravno tako nedotakljivo pravico do srbohrvaščine kot Srbi in Hrvati, in gre tudi za Srbe na Hrvatskem in za Hrvate v Srbiji, ki se jim ne sme in ne more vzeti pravica, da svobodno uporabljajo tisto jezikovno varianto, ki jim je najbolj dostopna ali najbolj praktična ali najbolj prikladna.

V polemiki, ki se je potem razvnela, je prišlo do ostrih besed. Tisti, ki se jim je zdelo prav, so debato prenesli na politični prostor. S hrvatske strani so slovar napadli tudi metrologi, fiziki, kemiki in umetnostni zgodovinarji ter dokazali popolno nestrokovnost sestavljalcev slovarja. Avtorji so se branili, kakor so vedeli in znali. Drugi, ki so se prostovoljno vmešali v polemiko, čeprav niso sodelovali pri izdelavi slovarja, so si izbirali argumente iz centralističnega skladišča za to, kako je treba zatreti jezikovne poskuse »razsula« Jugoslavije.⁶

Voda je bila zelo kalna. Na koncu polemike je, kakor po navadi, vsaka stran vztrajala na svojih stališčih. In ko se je voda vsaj delno izčistila, smo dobili rezultat: Matica hrvatska ne bo več sodelovala pri izdajanju slovarja, ker Matica srbska ni hotela sprejeti njenih novih predlogov glede sprememb pri izdelavi slovarja; konstituirano je novo leksikografsko telo, ki bo v Zagrebu izdalo slovar hrvatskega jezika.⁷ Matica srbska je sporočila,⁸ da bo še naprej izdajala Slovar srbohrvatskega jezika, in je zato natisnila 3. zvezek (črke M—O) leta 1969; tudi Matica srbska je bila za spremembe pri izdelavi slovarja, vendar ne za takšne, kot jih je predlagala Matica hrvatska (tudi pri tej točki ni bilo sporazuma: šlo je za dokument, ki je v hrvatski verziji bil formuliran tako, v srbski pa drugače: dvomilo se je o avtentičnosti, o pravilnem zapisovanju z magnetofonskega traku itd.); Matica srbska vali vso odgovornost za morebitne negativne posledice na Matico hrvatsko, Matica hrvatska pa na srbsko. Pri vsem tem lahko postane kočljivo to, da so posamezne črke obdelane v Zagrebu in da brez njih Matica srbska, ki je pobrala naročnino, ne more v kratkem izdati slovarja.⁹

Končni položaj za hrvatsko-srbsko javnost je v najboljšem primeru lahko naslednji: Matica srbska bo izdala slovar v šestih zvezkih, Matica hrvatska pa bo izdala Slovar hrvatskega jezika. Toda iz perspektive današnjih generacij je skrajna potreba po priročnem slovarju spet — tako kot v preteklosti — podaljšana za nedoločen čas. Upajmo le, da bosta slovarja nekoč zares zagledala beli dan, in da bo, ne glede na to, kako se bosta imenovala, končno zamašena ta trdovratna in nesrečna leksikografska praznina.

Dokler teče prepir med obema Maticama o tem, kdo je kriv, da je prišlo do resnega zastoja pri izdaji slovarja, menim, da ne bo odveč, če slovenskemu bralcu poskušam na kratko razložiti vprašanje, ki je po nekaterih oblikah dobilo

⁶ Književne novine, Beograd, 24. V. 1969; Jovan Vuković, profesor srbskohrvatskega jezika na Filozofski fakulteti v Sarajevu, je npr. napisal: »niko nema pravo da mu (sc. hrvatskemu narodu) uskrat i poseban naziv hrvatski književni jezik, ma koliko da je to nenačuan postupak«, *Kultura i razvitak našeg književnog jezika*. Pitanja savremenog književnog jezika, VII, Sarajevo 1969. Torej: neznanstveno je, če neki narod hoče imeti svoj književni jezik in če ga hoče imenovati po svojem nacionalnem imenu.

⁷ Sporočilo o tem je bilo objavljeno na letni skupščini Matice hrvatske, 22. XI. 1970.

⁸ NIN, Beograd, 6. XII. 1970; Vjesnik, Zagreb, 12. I. 1971.

⁹ Politika, Beograd, 12. I. 1971; Vjesnik, Zagreb, 20. I. 1971; Delo, Ljubljana, 20. I. 1971.

sholastične razsežnosti: namreč vprašanje, ali sta srbsščina in hrvaščina dva jezika ali pa je to samo en srbskohrvatski jezik.

Čeprav ni merodajnih razprav, ki bi z znanstvenimi metodami dokazale, da sta hrvaščina in srbsščina resnično en jezik, je tako pojmovanje vgrajeno kot aksiom v kakršnokoli lingvistično obravnavanje srbsščine in hrvaščine. Do tega dejstva seveda ni prišlo naključno. Velika podobnost med enim in drugim jezikom, zgodovinski razvoj, jezikovnozemljepisna razporeditev, narečje, ki je postalo osnova današnjega knjižnega jezika, podobna usoda obeh jezikov pa tudi narodov, življenje v skupni državi in veliko drugih skupnih in podobnih kriterijev je vsem domačim in tujim jezikoslovcem narekovalo idejo, da je to en jezik, ki ga govorita dva ali več narodov. In to je res. Če vzamemo običajne in splošno veljavne lingvistične vzorce o tem, kaj je en jezik in kaj sta dva jezika,¹⁰ bomo pri hrvaščini in srbsščini kaj kmalu prišli do sklepa, da gre za enoten jezik, ki ima sicer dve različici, da pa ti dve različici nista dovolj, da bi lahko v praktični lingvistiki govorili o dveh jezikih. To očitno dejstvo je bilo verjetno vzrok, da se doslej skoraj nihče ni posebej potrudil, da bi skušal z obširnimi in totalnimi znanstvenimi metodami dokazovati, niti da je to en jezik niti da sta eventualno dva.¹¹ Tako se je v srbohrvatsko (pa tudi tujo) jezikoslovno srbokroatistiko pravzaprav pritihotopil aksiom, ki ni potrjen. Toda kljub temu zaradi očitnosti in trmastega stanja osnovnih in vidljivih dejstev tak pritihotapljen aksiom ne bi smel nikogar motiti. Če gledamo na ta problem lingvistično, hrvaščina in srbsščina nista (vsaj za sedaj) dva jezika, temveč eden, tj. srbohrvaščina.

Ampak — jezik ni samo lingvistika, jezik ni samo gradivo, ki naj bi ga lingvisti mešali v svojih kabinetih, snov, pri kateri so možne določene slovnične, pravopisne in stilistične klasifikacije, razporeditve, opisi, slovarsko popisovanje in citiranje, knjižni in pravopisni dogovori. Jezik torej ni samo lingvistična kategorija, temveč je tudi zgodovinska, jezik je literarna (umetnostna) kategorija, jezik je kulturološka kategorija, potem pa tudi sociološka, ekonomska, politična in seveda nacionalna, na koncu koncev tudi psihična in eksistenčna sploh. Pri vseh teh kategorijah pa se ne more govoriti o srbohrvaščini, ampak samo o srbsščini in hrvaščini, ne glede na dejstvo, da je lingvistična vsebina v posameznih kategorijah popolnoma identična. Če nihče ne dvomi o obstoju hrvatskega in srbskega naroda (in tega doslej noben pameten človek ni storil), ne more dvomiti niti o obstoju dveh jezikov (lingvistični termin: varianta), ker niti jezika nista od včeraj, ampak sta globoki zgodovinski dejstvi, ki sta se izpričali na nešteti področjih. Pred drugimi znanostmi ima lingvistika metodsko možnost: za sedaj lahko brez škode anulira določene razlike in hrvaščino in srbsščino poveže v enoten lingvistični ustroj. Toda zgodovina, književnost in kulturologija tega ne morejo storiti, skratka nihče drug. Lingvistika pa, ki odhaja na tuja področja, na katerih skuša uveljaviti svoja merila, je lahko škodljiva, je lahko izvir nešteti nespornostov. V srbskem in hrvatskem primeru je bilo to več kot očitno.

(Se bo nadaljevalo)

¹⁰ Gl. v opombi 4 cit. Brozovićevo delo na str. 62 in naprej, pa tudi Dalibor Brozović, *Standardni jezik*. MH, Zagreb 1970.

¹¹ Delni poskusi so sicer bili v obeh smereh, toda eno so poskusi, drugo pa v znanosti splošno sprejeta dognanja.